

Udvikling i beskæftigelse blandt psykiatriske patienter

Af Bodil Helbech Hansen, bhh@kl.dk

Formålet med dette analysenotat er at undersøge udviklingen i psykiatriske patienters tilknytning til arbejdsmarkedet fra 2010 til 2015 sammenlignet med øvrige borgere (18-64 år).

Dato: 25. april 2017

Sags ID: SAG-2016-01739
Dok. ID: 2344568

E-mail: BHH@kl.dk
Direkte: 3370 3876

Weidekampsgade 10
Postboks 3370
2300 København S

www.kl.dk
Side 1 af 10

Analysens hovedkonklusioner

- Psykiatriske patienter har generelt en langt løsere tilknytning til arbejdsmarkedet end øvrige borgere. Knap 20 pct. af psykiatriske patienter i 2015 er i ordinær beskæftigelse mod 70 pct. blandt øvrige borgere i alderen 18-64 år. Dertil kommer ca. 11 pct. under uddannelse og 2 pct. i fleksjob i begge grupper.
- Fra 2012 til 2015 er andelen af psykiatriske patienter, der enten er i job (inkl. fleksjob) eller under uddannelse steget fra 27,6 pct. til 31,9 pct., svarende til en relativ stigning på 16 pct. Det er en større stigning end blandt øvrige borgere i samme aldersgruppe – også når der tages højde for, at psykiatriske patienter generelt og i stigende grad er yngre end den øvrige befolkning (aldersstandardisering).
- Stigningen skyldes især, at andelen *under uddannelse* og andelen i *fleksjob* er steget markant. Stigningen i antal i fleksjob skal ses i lyset af ændringer af reglerne vedr. fleksjob, som efter 2013 gør det muligt at få fleksjob på kun få timer om ugen.
- Stigningen i andelen i beskæftigelse eller under uddannelse er mest markant blandt personer med udviklingsforstyrrelser (ADHD og autisme) og blandt personer med svære psykiske lidelser som skizofreni eller bipolar affektiv sindslidelse.
- Stigningen i andelen, der er i beskæftigelse eller under uddannelse, kan ikke direkte tolkes sådan, at psykisk syge generelt er kommet tættere på arbejdsmarkedet, eller at indsatsen er blevet bedre. Det kan også skyldes, at gruppen af psykiatriske patienter har ændret sig i takt med det stigende antal personer som udredes for psykiatriske lidelser, især udviklingsforstyrrelser.

1 Metode og data

Denne analyse er foretaget på baggrund af egne beregninger på registerdata fra hhv. DREAM og Landspatientregisteret fra psykiatriske afdelinger stillet til rådighed af hhv. Danmarks Statistik og Sundhedsdatastyrelsen.

Formålet med analysen er at undersøge udviklingen i psykiatriske patienters tilknytning til arbejdsmarkedet fra 2010 til 2015 sammenlignet med øvrige borgere.

Analysen er afgrænset til personer i alderen 18-64 år. Psykiatriske patienter omfatter alle borgere, som mindst én gang i løbet af det pågældende år har været indlagt på en psykiatrisk afdeling, været på psykiatrisk skadestue (akut ambulant) eller været til planlagt ambulant udredning eller behandling på psykiatrisk afdeling. Uanset diagnose. Dog undersøges også forskelle mellem patienter med forskellige udvalgte psykiske lidelser/diagnoser (se bilag 1 og 2).

Tilknytning til arbejdsmarkedet er defineret ud fra det dominerende forsørgelsesgrundlag i løbet af året. Følgende kategorier anvendes:

- Beskæftigede: Lønmodtagere og personer, som er selvforsørgede på anden vis. Inkl. fleksjob.
- Under uddannelse: Modtagere af SU, SVU og voksenlærlinge.
- Ledige: Dagpengemodtagere og arbejdsmarkedsparate kontanthjælpsmodtagere.
- Midlertidigt uden for arbejdsmarkedet: Sygedagpengemodtagere, personer på revalidering/forrevalidering, ledighedsydelse og resourceforløb.
- Variigt uden for arbejdsmarkedet: førtidspension og efterløn.

Personer, som er døde, udvandret eller gået på folkepension størstedelen af året, er frasorteret.

Analysen er dels foretaget som ren deskriptiv statistik (rå antal og andele) og dels er resultaterne aldersstandardiserede.

Dato: 25. april 2017

Sags ID: SAG-2016-01739
Dok. ID: 2344568

E-mail: BHH@kl.dk
Direkte: 3370 3876

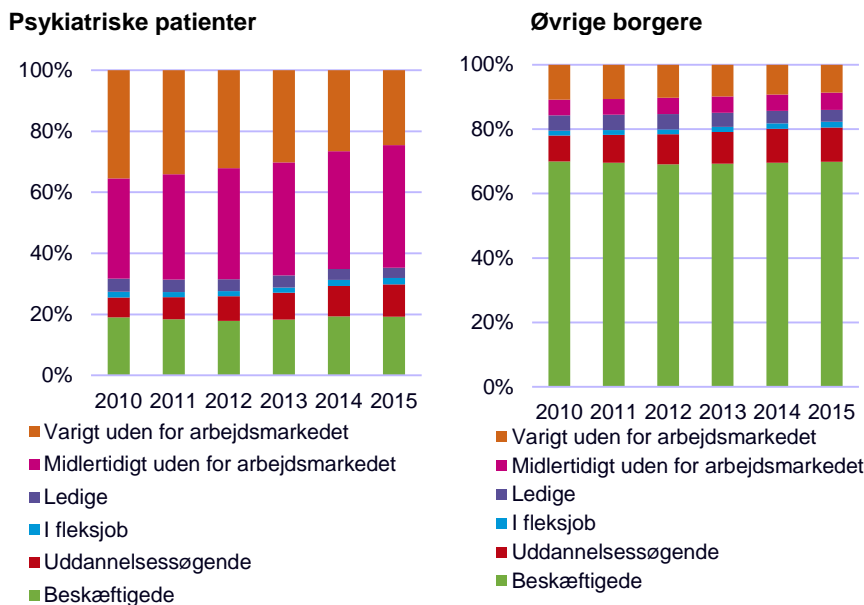
Weidekampsgade 10
Postboks 3370
2300 København S

www.kl.dk
Side 2 af 10

2 Resultater

Psykiatriske patienter har generelt en langt løsere tilknytning til arbejdsmarkedet end øvrige borgere. Knap 20 pct. af de psykiatriske patienter er i ordinær beskæftigelse¹ mod 70 pct. blandt øvrige borgere i alderen 18-64 år. Dertil kommer ca. 11 pct. under uddannelse og 2 pct. i fleksjob i begge grupper.

Figur 2.1: Udvikling i tilknytning til arbejdsmarkedet blandt psykiatriske patienter og øvrige borgere i alderen 18-64 år, 2009-2015

Note: Omfatter personer på 18-64 år pr. 1/1 i hvert år. Psykiatriske patienter omfatter alle borgere, som mindst én gang i løbet af det pågældende år har været indlagt på en psykiatrisk afdeling, været på psykiatrisk skadestue (akut ambulans) eller været til planlagt ambulans udredning eller behandling på psykiatrisk afdeling. Uanset diagnose. Tilknytning til arbejdsmarkedet er defineret ud fra det dominerende forsørgelsesgrundlag i løbet af året. 'Beskæftigede' indeholder også personer, som er selvforsørgede på anden vis. 'Ledige' indeholder dagpengemodtagere og arbejdsmarkedssparate kontanthjælpsmodtagere. 'Midlertidigt uden for arbejdsmarkedet' indeholder sygedagpengemodtagere, personer på revalidering/forrevalidering, ledighedsydelse og ressourceforløb. 'Varigt uden for arbejdsmarkedet' omfatter personer på førtidspension og efterløn. Personer som er døde, udvandret eller gået på folkepension størstedelen af året er frasorteret.

Kilde: Egne beregninger på baggrund af registerdata fra Danmarks Statistik og Sundhedsdatastyrelsen.

Knap to tredjedele (65 pct.) af de psykiatriske patienter er midlertidigt eller varigt uden for arbejdsmarkedet, mens det samme kun gælder hver syvende (14 pct.) blandt øvrige borgere.

Fra 2010 til 2015 er der sket en forskydning mellem borgere midlertidigt og varigt uden for arbejdsmarkedet. En stigende andel er midlertidigt uden for arbejdsmarkedet, mens der sker et fald i andelen der er varigt uden for arbejdsmarkedet. Det gælder både blandt de psykiatriske patienter og øvrige borgere, men mest markant blandt psykiatriske patienter. Denne udvikling skal ses i lyset af, at det med reformen af førtidspensionen pr. 1/1 2013 blev vanskeligere at opnå førtidspension, især for borgere under 40 år.

¹ Der er stor forskel på beskæftigelsessituationen blandt psykiatriske patienter med forskellige psykiske lidelser. Blandt patienter i hospitalspsykiatrien med spiseforstyrrelser er to tredjedele enten i arbejde eller under uddannelse, mens det samme kun gælder hver tiende patient med skizofreni. Se også bilag 1.

Dato: 25. april 2017

Sags ID: SAG-2016-01739
Dok. ID: 2344568

E-mail: BHH@kl.dk
Direkte: 3370 3876

Weidekampsgade 10
Postboks 3370
2300 København S

www.kl.dk
Side 3 af 10

Dato: 25. april 2017

 Sags ID: SAG-2016-01739
 Dok. ID: 2344568

 E-mail: BHH@kl.dk
 Direkte: 3370 3876

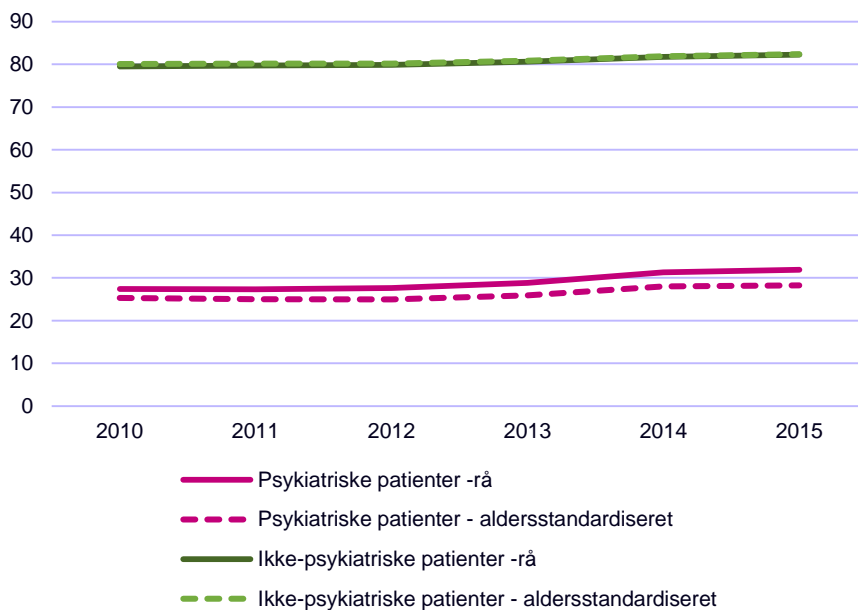
 Weidekampsgade 10
 Postboks 3370
 2300 København S

 www.kl.dk
 Side 4 af 10

Andelen af borgere i beskæftigelse er faldet fra 2010 til 2012, hvorefter den steg igen (både blandt patienter og øvrige borgere). Udviklingen skal naturligvis ses i lyset af den økonomiske krise.

Hvis man betragter perioden 2012 til 2015, er andelen af psykiatriske patienter, der enten er i job (inkl. fleksjob) eller under uddannelse, steget fra 27,6 pct. til 31,9 pct., svarende til en relativ stigning på 16 pct., mens andelen blandt øvrige borgere er steget fra 79,9 pct. til 82,3 pct., svarende til en relativ stigning på 3 pct. Stigningerne skyldes især, at andelen under uddannelse og andelen i fleksjob² er steget markant, mens stigningen i andelen i ordinær beskæftigelse er mere begrænset – både blandt psykiatriske patienter og den øvrige befolkning. Stigningen i antal i fleksjob skal ses i lyset af ændringer af reglerne vedr. fleksjob, som efter 2013 gør det muligt at få fleksjob på kun få timer om ugen.

Figur 2.2: Udvikling i andel beskæftigede inkl. fleksjob eller under uddannelse blandt psykiatriske patienter og øvrige borgere i alderen 18-64 år, 2010-2015 (pct.)

Note: Omfatter personer på 18-64 år pr. 1/1 i hvert år. Psykiatriske patienter omfatter alle borgere, som mindst én gang i løbet af det pågældende år har været indlagt på en psykiatrisk afdeling, været på psykiatrisk skadestue (akut ambulant) eller været til planlagt ambulant udredning eller behandling på psykiatrisk afdeling. Uanset diagnose. Andel i beskæftigelse eller under uddannelse er defineret ud fra det dominerende forsørgelsesgrundlag i løbet af året. Personer, som er selvforsørgede på anden vis er også med i andelen. Personer som er døde, udvandret eller gået på folkepension størstedelen af året er frasorteret i nævneren. Aldersstandardiseringen er foretaget med 5-års aldersgrupper med hele befolkningen af 18-64 årige pr 1/1 2015 som standardpopulation.

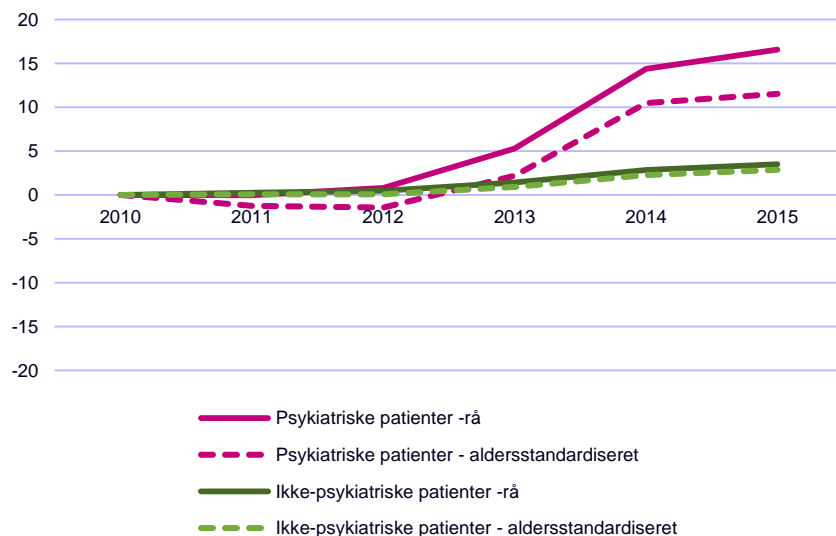
Kilde: Egne beregninger på baggrund af registerdata fra Danmarks Statistik og Sundhedsdatastyrelsen.

² Fleksjob er mest udbredt blandt psykiatriske patienter med bipolar affektiv sindslidelse efterfulgt af personer med depression, angst og personlighedsforstyrrelser. Se også bilag 1.

Stigningen i beskæftigelse/uddannelse ser ud til at være størst blandt psykiatriske patienter. Men forskellen mellem psykiatriske patienter og øvrige borgere kunne skyldes, at psykiatriske patienter generelt og i stigende grad er yngre end den øvrige befolkning, og at andelen under uddannelse er meget høj blandt de unge. Af den grund foretages en aldersstandardisering, som justerer for den forskellige aldersfordeling blandt psykiatriske patienter i forhold til den øvrige befolkning og ændringer over tid. Som det ses af figur 3.2 (stiplet linje) er stigningen i andelen af psykiatriske patienter i beskæftigelse eller under uddannelse mindre, når der justeres for aldersforskelle, men stigningen er stadig større end blandt øvrige borgere. Dvs. at selv når der tages højde for at psykiatriske patienter generelt og i stigende grad er yngre end den øvrige befolkning, er der en mere gunstig udvikling blandt psykiatripatienternes beskæftigelses- og uddannelsessituation end i den øvrige befolkning.

Forskellen på udviklingen blandt psykiatriske patienter og øvrige borgere, er tydeligere, når man betragter udviklingen relativt jf. figur 3.3. Men vær opmærksom på, at de relative stigninger kan dække over ret små absolutte forskelle jf. figur 3.2.

Figur 2.3: Relativ udvikling i andel beskæftigede inkl. fleksjob eller under uddannelse blandt psykiatriske patienter og øvrige borgere i alderen 18-64 år, 2010-2015 (index=2010)

Note: Omfatter personer på 18-64 år pr. 1/1 i hvert år. Psykiatriske patienter omfatter alle borgere, som mindst én gang i løbet af det pågældende år har været indlagt på en psykiatrisk afdeling, været på psykiatrisk skadestue (akut ambulant) eller været til planlagt ambulant udredning eller behandling på psykiatrisk afdeling. Uanset diagnose. Andel i beskæftigelse eller under uddannelse er defineret ud fra det dominerende forsørgelsesgrundlag i løbet af året. Personer, som er selvforsørgede på anden vis er også med i andelen. Personer som er døde, udvandrede eller gået på folkepension størstedelen af året er frasorteret i nævneren. Aldersstandardiseringen er foretaget med 5-års aldersgrupper med hele befolkningen af 18-64 årige pr 1/1 2015 som standardpopulation.

Kilde: Egne beregninger på baggrund af registerdata fra Danmarks Statistik og Sundhedsdatastyrelsen.

Stigningen i andelen af psykiatriske patienter, der er i beskæftigelse eller under uddannelse, kan ikke direkte fortolkes som et udtryk for, at psykisk syge

Dato: 25. april 2017

Sags ID: SAG-2016-01739
Dok. ID: 2344568

E-mail: BHH@kl.dk
Direkte: 3370 3876

Weidekampsgade 10
Postboks 3370
2300 København S

www.kl.dk
Side 5 af 10

generelt er kommet tættere på arbejdsmarkedet eller at beskæftigelsesindsatsen er blevet bedre for gruppen. Det kan også skyldes, at gruppen af psykiatriske patienter har ændret sig. Et væsentligt forbehold er, at der er sket en markant stigning i antallet af især ambulante psykiatriske patienter i perioden³ blandt andet pga. indførelse af udrednings-/behandlingsgarantien i psykiatrien m.m. Dvs. en stigende andel af de psykiatriske patienter er sandsynligvis patienter, som er i kontakt med psykiatrien for at blive udredt, og det vil alt andet lige betyde, at den gennemsnitlige psykiatripatient er et "mildere tilfælde" med bedre uddannelses- og beskæftigelsesmuligheder i 2015 end i 2009.

Den største relative stigning i beskæftigelse/uddannelse blandt psykiatriske patienter er sket blandt patienter med udviklingsforstyrrelser (autisme og ADHD), skizofreni eller bipolar affektiv sindslidelse jf. figur 3.4. Dog har personer med psykiatriske diagnoser, især skizofrene og autister, i udgangspunktet en lav beskæftigelsesgrad, og dermed skal der ikke så meget til, for at beskæftigelsesgraden stiger meget relativt. Blandt diagnoser uden særlige ændringer i beskæftigelsesgraden især siden 2010 er de meget udbredte diagnoser som depression, angst og akutte belastningsreaktioner (stres).

Stigningen i beskæftigelsesgraden blandt personer med udviklingsforstyrrelser kan i særlig grad være påvirket af ændringer i sværhedsgraden i patientgruppen pga. det stigende antal patienter udredt for disse diagnoser i perioden (ca. 3 gange flere i 2015 end i 2010).

Stigningen i andelen af skizofrene og personer med bipolar affektiv sindslidelse, som er i beskæftigelse eller under uddannelser, er derimod mere bemærkelsesværdig. Dels fordi der er tale om personer med svære psykiske lidelser, og dels fordi stigningen i beskæftigelse ikke kan tilskrives samme store tilvækst i antallet af diagnosticerede som ved ADHD og autisme. For udvikling i andel i hhv. beskæftigelse, fleksjob og under uddannelse i hver diagnosegruppe se bilag 1.

Dato: 25. april 2017

Sags ID: SAG-2016-01739
Dok. ID: 2344568

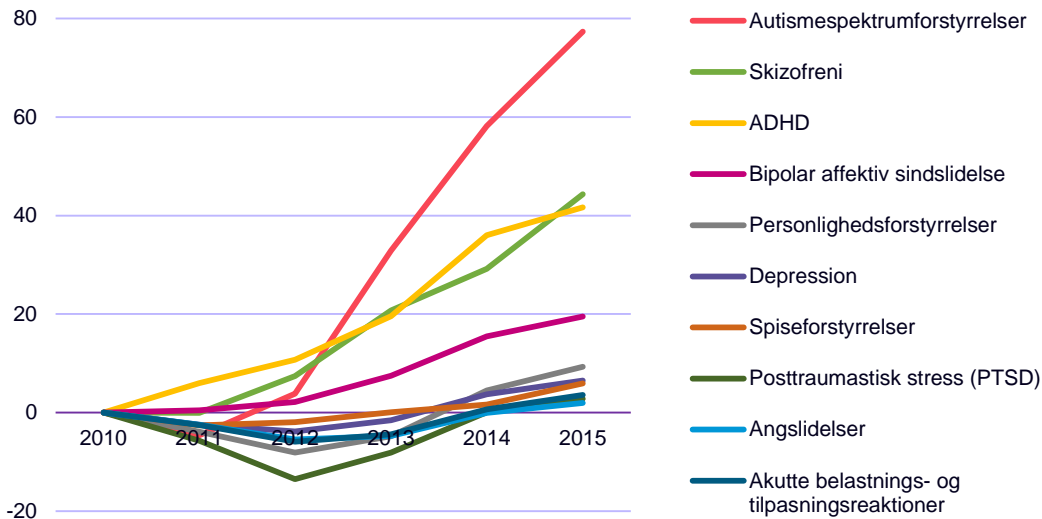
E-mail: BHH@kl.dk
Direkte: 3370 3876

Weidekampsgade 10
Postboks 3370
2300 København S

www.kl.dk
Side 6 af 10

³ Antallet af psykiatriske patienter i alderen 18-64 år er steget fra ca. 72.000 i 2009 til ca. 99.000 i 2015.

Figur 2.4: Relativ udvikling i andel beskæftigede inkl. fleksjob eller under uddannelse (aldersstandardiseret) blandt patienter med udvalgte diagnoser i alderen 18-64 år, 2010-2015 (index=2010)

Note: Omfatter personer på 18-64 år som i løbet af de seneste 5 år har været i kontakt med psykiatrien pga. den pågældende diagnose (indlagt, psykiatrisk skadestue eller planlagt ambulante udredning eller behandling på psykiatrisk afdeling). Andel i beskæftigelse eller under uddannelse er defineret ud fra det dominerende forsørgelsesgrundlag i løbet af året. Personer, som er selvforsørgede på anden vis er også med i andelen. Personer som er døde, udvandret eller gået på folkepension størstedelen af året er frasorteret i nævneren. Aldersstandardiseringen er foretaget med 5-års aldersgrupper med hele befolkningen af 18-64 årige pr 1/1 2015 som standardpopulation (dog er 45-64 årige slået sammen for ADHD, autisme og spiseforstyrrelser pga. få observationer).

Kilde: Egne beregninger på baggrund af registerdata fra Danmarks Statistik og Sundhedsdatastyrelsen.

Dato: 25. april 2017

Sags ID: SAG-2016-01739
Dok. ID: 2344568

E-mail: BHH@kl.dk
Direkte: 3370 3876

Weidekampsgade 10
Postboks 3370
2300 København S

www.kl.dk
Side 7 af 10

Bilag 2. Afgrænsning af udvalgte diagnoser

Dato: 25. april 2017

 Sags ID: SAG-2016-01739
 Dok. ID: 2344568

 E-mail: BHH@kl.dk
 Direkte: 3370 3876

 Weidekampsgade 10
 Postboks 3370
 2300 København S

 www.kl.dk
 Side 10 af 10

Der beregnes en indikator for, om hver person i befolkningen har en af de udvalgte diagnoser baseret på aktions- eller bidiagnoser registreret i forbindelse med kontakt til hospitalspsykiatrien de fem foregående år (behandling eller udredning, akut eller planlagt, ambulante eller indlagt). Dvs. ved opgørelses af beskæftigelsessituationen blandt skizofrene i 2015, afgrænses skizofrene til de personer, som i løbet af perioden 1/1 2010 til 31/12 2014 har været i kontakt med psykiatrien med en skizofrenidiagnose). Bemærk at der kan være overlap mellem personerne i de forskellige diagnosegrupper, hvis samme person har flere lidelser. Personer med de udvalgte lidelser, som kun behandles medicinsk eller i primærsektoren, dvs. som ikke har kontakt med hospitalspsykiatrien, er ikke med i opgørelsen.

Psykisk lidelse	Beskrivelse	Diagnosekode (ICD-10)
Skizofreni m.m. og andre psykoser	Skizofreni, alle under typer, samt skizotypisk lidelse, paranoide og skizoaffektive psykoser m.m.	F20-F29
Bipolar affektiv sindslidelse	Manio-depression.	F31
Depression	Omfatter både mild, moderat og svær. Både enkeltepisoder og periodisk.	F32-33
Angstlidelser	Fobier, panikangst, generaliseret angst, OCD mm.	F40-42
Akutte belastningsreaktioner ("stress")	Akutte belastningsreaktioner og tilpasningsreaktioner.	F43.0, F43.2
PTSD	Posttraumatisk belastningsreaktion.	F43.1
Spiseforstyrrelser	Anorexi, bulimi og overspisning.	F50
Personlighedsforstyrrelser	Fx borderline/emotionel ustabil, paranoid, dyssocial, skizoid, dependent og ængstelig personlighedsforstyrrelse.	F60-69
Udviklingsforstyrrelser		
ADHD	Hyperkinetisk forstyrrelse	F90
Autisme	Autismespektrumforstyrrelser (inkl. Aspergers)	F84.0, F84.1, F84.5, F84.8, F84.9

Note: Diagnosekoderne omfatter alle undergrupper/-typer, hvis ikke andet er angivet.